

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Marian Banaś

KRR.410.5.1.2023

Pan
Andrzej Chodkowski
Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa
Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa
al. Jana Pawła II 11
00-828 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/038 – Nadzór Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa nad produkcją i obrotem
materiałem siewnym roślin rolniczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa, al. Jana Pawła II 11, 00-828 Warszawa.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Andrzej Chodkowski, Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa od dnia 15 lutego 2016 r. (dalej: Główny Inspektor)
Zakres przedmiotowy kontroli	Nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym
Okres objęty kontrolą	Okres od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą, a także zdarzeń występujących do zakończenia czynności kontrolnych
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontrolerzy	1. Jolanta Krzyżanowska, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KRR/25/2022 z dnia 2 października 2023 r. 2. Artur Witek, główny specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KRR/26/2022 z dnia 2 października 2023 r. 3. Katarzyna Goławska, specjalista kp., upoważnienie do kontroli nr KRR/27/2022 z dnia 2 października 2023 r.

(akta kontroli str. 1-6)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa sprawował nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych jednak był on niewystarczający. Podejmowane działania przez Głównego Inspektora nie doprowadziły do uaktualnienia wysokości opłat związanych z oceną materiału siewnego.
Uzasadnienie oceny ogólnej	Główny Inspektor ustalił wytyczne dotyczące prowadzenia w Głównym Inspektoracie Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: GIORIN) zadań i spraw w zakresie nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych oraz przekazywał je do Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: wiorin) zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa ³ (dalej: ustawa o PIORIN). W ramach sprawowanego nadzoru nad pracą akredytowanych i urzędowych laboratoriów, jednostki organizacyjne GIORIN odpowiedzialne za nadzór nad pracą laboratoriów przeprowadzały kontrolną ocenę

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1992.

laboratoryjną materiał siewny roślin rolniczych, w wyniku której stwierdzano nieistotne błędy w wykonaniu tej oceny. Główny Inspektor egzekwował obowiązek składania przez akredytowane laboratoria kompletnej dokumentacji. W GIORiN prawidłowo rozpatrywano wnioski o ponowne dokonanie kontrolnej oceny materiału siewnego. Oceny wyników badań laboratoryjnych były dokonywane rzetelnie. W ramach stosowanych w GIORiN mechanizmów kontroli zarządczej w obszarze objętym zakresem kontroli na bieżąco identyfikowano ryzyka związane z nadzorem nad wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym. W odniesieniu do obszarów, w których zidentyfikowano istotne ryzyko wystąpienia nieprawidłowości wdrażano działania zaradcze w celu jego minimalizacji. Mimo informowania Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi o potrzebie zmiany przepisów rozporządzenia w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego Główny Inspektor nie podejmował dalszych kroków w celu dokonania tych zmian przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W efekcie opłaty te od grudnia 2014 r. do grudnia 2023 r. pozostawały na tym samym poziomie, pomimo, że w okresie objętym kontrolą średnia poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych wzrosła o 25,2%. Problem niedokonywania bieżącej aktualizacji wysokości opłat związanych z oceną materiału siewnego w odniesieniu do utrzymującego się trendu wzrostowego – średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych wpływa na uszczuplenie dochodów budżetu państwa realizowanych z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego.

W GIORiN prowadzone były rejestry decyzji dotyczących wyrażenia zgody na wprowadzenie do obrotu materiału siewnego wydanych przez Dyrektora Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych (dalej: COBORU) na podstawie art. 108 ust. 3 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o nasiennictwie⁴ (dalej: ustawa o nasiennictwie). W zakresie oraz terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2017 r. w sprawie oceny tożsamości i czystości odmianowej materiału siewnego⁵ realizowano obowiązek przekazywania przez Głównego Inspektora Dyrektorowi COBORU informacji o planowanej liczbie prób materiału siewnego przeznaczonych do oceny tożsamości i czystości odmianowej oraz wykazu pobranych prób materiału siewnego wysłanych do oceny tożsamości i czystości odmianowej. Zgodnie z wymogiem art. 55 ust. 4 ustawy o nasiennictwie – na stronie internetowej administrowanej przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: PIORiN) zamieszczane były informacje o wynikach oceny tożsamości i czystości odmianowej partii materiału siewnego, w której zostały stwierdzone wady w ocenie tożsamości i czystości odmianowej. Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że zorganizowanie systemu sprawozdawczości (przekazywanie danych i sporządzanie sprawozdań) wyłącznie w oparciu o arkusz kalkulacyjny bez zastosowania innych narzędzi, generuje duże ryzyko niezapewnienia prawidłowej agregacji i integralności danych.

Struktura organizacyjna GIORiN była dostosowana do realizacji zadań dotyczących nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. Jednakże dopiero po upływie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie zmiany przepisów ustawy o nasiennictwie utworzono samodzielne Stanowisko ds. koordynacji oceny materiału siewnego w Biurze Nasiennictwa GIORiN. Główny Inspektor w wyjaśnieniach nie odniósł się do przyczyn dla których ww. Stanowisko ds. koordynacji oceny materiału

---

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 129.

⁵ Dz. U. poz. 1048, ze zm.

siewnego wyodrębnione zostało Biurze Nasiennictwa GIORiN dopiero w dniu 15 lipca 2022 r. Zdaniem NIK brak wyodrębnienia ww. Stanowiska w strukturze organizacyjnej GIORiN od początku obowiązywania zmienionych przepisów ustawy o nasiennictwie (tj. od 1 stycznia 2021 r.) miało istotne znaczenie dla jakości sprawowanego nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

Struktura organizacyjna GIORIN została określona poprzez wprowadzenie przepisów wewnętrznych, w tym zarządzeń Głównego Inspektora w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego⁶.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. zadania dotyczące nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych realizowane były przez Biuro Nasiennictwa w GIORIN. Koordynacja i nadzór nad działalnością laboratoriów fitosanitarnych GIORIN, w których prowadzona była ocena weryfikacyjna sadzeniaka ziemniaka, w okresie od 1 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r. były wykonywane w pracowni Diagnostyki Fitosanitarnej Centralnego Laboratorium GIORIN.

W związku ze zmianą przepisów ustawy o nasiennictwie, z dniem 1 stycznia 2021 r., zadania dotyczące oceny laboratoryjnej materiału siewnego, szkoleń analityków nasiennych i nadzoru nad laboratoriami urzędowymi i akredytowanymi stały się zadaniami GIORIN i obowiązki nadzoru nad tym obszarem przejęło Referencyjne Laboratorium Nasienne Centralnego Laboratorium GIORIN. Zadania w zakresie koordynacji i nadzoru nad działalnością laboratoriów fitosanitarnych, w których prowadzona była ocena weryfikacyjna sadzeniaka ziemniaka były nadzorowane przez Referencyjne Laboratorium Fitosanitarne Centralnego Laboratorium.

Na dzień 30 czerwca 2023 r. Centralne Laboratorium posiadało również 14 oddziałów, z których trzy dysponowały pracownikami zamiejscowymi⁷. Dziewięć z 14 oddziałów prowadziło laboratoryjną ocenę materiału siewnego, natomiast 12 – analizy fitosanitarne (z tego osiem prowadziło ocenę weryfikacyjną).

Zarządzeniem Nr 7/2022 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: zarządzenie Nr 7/2022) – którego przepisy weszły w życie z dniem 1 sierpnia 2022 r. – w Biurze Nasiennictwa wyodrębnione zostało samodzielne Stanowisko ds. koordynacji oceny materiału siewnego. Zgodnie z zarządzeniem Nr 7/2022 do zadań Stanowiska ds. koordynacji oceny materiału siewnego należały w szczególności: nadzór nad systemem i zasadami pobierania prób i oceny laboratoryjnej materiału siewnego oraz udzielaniem akredytacji w tym zakresie, współpraca z wojewódzkimi inspektoratami w zakresie pobierania prób do oceny laboratoryjnej oraz nadzoru nad próbobiorcami, przygotowywanie i wdrażanie wytycznych oraz organizowanie i nadzorowanie szkoleń z zakresu oceny laboratoryjnej, współpraca z Referencyjnym Laboratorium Nasiennym Centralnego Laboratorium GIORIN.

⁶ W okresie objętym kontrolą w GIORiN obowiązywał regulamin organizacyjny ustalony zarządzeniem nr 17/2018 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 20 listopada 2018 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa, zarządzeniem nr 20/2020 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 29 grudnia 2020 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa zmienionym zarządzeniem nr 2/2022 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 30 marca 2022 r. w sprawie powołania Ośrodka Szkoleniowego PIORiN oraz zmiany zarządzenia w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa, oraz zarządzeniem nr 7/2022 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa, zarządzeniem nr 3/2023 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

⁷ Radzyń Podlaski (pracownia zamiejscowa w Lublinie), Łódź (pracownia zamiejscowa w Sieradzu), Pruszcz Gdański (pracownia zamiejscowa w Gdańsku).

Stanowisko ds. koordynacji oceny materiału siewnego w Biurze Nasiennictwa GIORiN zostało wyodrębnione w strukturze organizacyjnej GIORiN w dniu 15 lipca 2022 r., tj. po upływie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie zmiany przepisów ustawy o nasiennictwie, co stanowiło nieprawidłowość i zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Występujące w badanym okresie czasowe obciążenie pracowników realizacją dodatkowych zadań wynikało z nieobecności spowodowanych długotrwałą chorobą albo odejściami z pracy. W ramach przyjętych rozwiązań poszukiwano pracowników w ramach ogłoszonych konkursów, w Biurze Nasiennictwa GIORiN jedna osoba została zatrudniona na czas określony na zastępstwo oraz dwie osoby na podstawie umów zlecenie.

Badanie próby czterech, losowo wybranych zakresów obowiązków pracowników realizujących zadania związane z nadzorem nad produkcją i obrotem materiałem siewnym, w tym: dwóch z Biura Nasiennictwa GIORiN, jednego z Referencyjnego Laboratorium Nasiennego w Poznaniu oraz jednego z Oddziału Centralnego Laboratorium w Białymstoku wykazało, że zadania przypisane do ww. komórek organizacyjnych w regulaminach organizacyjnych GIORiN⁸ miały odzwierciedlenie w opisach badanych stanowisk pracy. Pracownicy odbywali szkolenia dotyczące wykonywanych zadań. Opisy stanowisk pracy odzwierciedlają zakresy wykonywanych zadań.

W badanym okresie, w związku ze zmianą przepisów prawa oraz procedur wewnętrznych przeprowadzono 13 szkoleń pracowników, z tego: po trzy szkolenia w 2019 r., 2021 r. i 2022 r. oraz w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. i jedno szkolenie w 2020 r. W szkoleniach uczestniczyli przedstawiciele wiorin.

(akta kontroli str. 7-329, 1277-1277B)

Główny Inspektor ustalił oraz przekazał do wiorin wytyczne obejmujące nadzór nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych, zgodnie z art. 6 ustawy o PIORIN – m.in. zarządzenia, instrukcje, roczne wytyczne do planów pracy wiorin, strategię rozwoju PIORIN na lata 2022 – 2027 i strategię rozwoju laboratoriów GIORiN, coroczne plany kontroli wykonywanych w wiorin.

Wytyczne dotyczące nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym były opracowywane przez Biuro Nasiennictwa w GIORiN we współpracy z Centralnym Laboratorium oraz prawnikami obsługującymi urząd. Projekty zmian tych wytycznych były konsultowane z wiorin, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW), przedstawicielami instytutów naukowych oraz przedsiębiorcami, jak również podlegały ocenie prawnej przez prawników GIORiN. Zmiany wprowadzane w wytycznych wynikały ze zmian prawa, zidentyfikowanych problemów w nadzorowanych obszarach oraz propozycji zgłaszanych przez wiorin. Opracowane dokumenty zostały przekazane do wiorin – od 1 stycznia 2019 r. na adresy e-mail wiorin, a od marca 2021 r. – za pośrednictwem e-PUAP przed końcem roku, którego zmiany dotyczyły.

Przy opracowywaniu wytycznych GIORiN korzystał z rozwiązań stosowanych w państwach członkowskich UE dotyczących oceny i obrotu materiału siewnego – w tym wynikających z doświadczeń zdobytych w trakcie corocznych spotkań

---

⁸ Zarządzenia Głównego Inspektora w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego – nr 17/2018 z dnia 20 listopada 2018 r., nr 20/2020 z dnia 29 grudnia 2020 r (zmieniony Zarządzeniem Nr 7/2022 z dnia 15 lipca 2022 r.) i nr 3/2023 z dnia 15 marca 2023 r.

ESCAA⁹, otrzymywał z MRiRW sprawozdania ze spotkań Stałego Komitetu odpowiedzialnego za kwestie związane z oceną i kontrolą materiału siewnego.

W badanym okresie, zorganizowano 29 szkoleń, których tematem były zagadnienia dotyczące realizacji zadań w zakresie dotyczącym nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych, tj. m.in. wykrywanie wirusów roślinnych, nasiennictwa w kontekście nowego prawa zdrowia roślin, zmiany w przepisach ISTA, etykietowanie, zmiany w ustawie o nasiennictwie, systemy nasienne, import oraz ocena polowa. W szkoleniach tych uczestniczyli przedstawiciele GIORIN i wiorin – z tego: w 2019 r. – sześć szkoleń, w 2020 r. – dwa, w 2021 r. – pięć, w 2022 r. i w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. – odpowiednio po osiem szkoleń.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. GIORIN organizował narady z wiorin na temat rocznych wytycznych do planów pracy, bieżących zmian w prawie, wymiany doświadczeń. Biuro Nasiennictwa GIORIN organizowało narady z pracownikami na temat planowanych zmian w prawie oraz realizacji zadań.

Jak wyjaśnił Główny Inspektor „szkoleń z zakresu zadań związanych z nadzorem, oceną i wytwarzaniem materiału siewnego, realizowanych w Biurze Nasiennictwa nie ma dostępnych na rynku. Możliwości przeszkolenia pracowników poza urzędem są bardzo ograniczone”. Przygotowanie pracowników GIORIN odbywało się poprzez wspólne analizy przepisów, dyskusje nad zapisami, samokształcenie oraz podczas konsultacji z pracownikami MRiRW, Biura Nadzoru Fitosanitarnego, pracowników wiorin oraz prawników.

(akta kontroli str. 330-892)

W badanym okresie obowiązek sprawozdawczy przekazywania danych dotyczących realizacji zadań w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych był ustalany corocznie przez Głównego Inspektora. GIORIN przekazywał arkusze sprawozdań rocznych wraz ze sposobem i terminem przekazania danych dla wojewódzkich inspektorów oraz do komórek organizacyjnych GIORIN¹⁰. Jak wyjaśnił Główny Inspektor, „wszystkie zobowiązane jednostki przekazywały sprawozdanie, w związku z powyższym nie było potrzeby prowadzenia egzekucji ww. obowiązków”.

Arkusze dla zadań w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych oraz arkusze sprawozdań rocznych były przygotowywane oraz przekazywane przez wiorin lub komórki organizacyjne GIORIN w formie elektronicznej. Rejestracja informacji o ocenie polowej materiału siewnego, ewidencja podmiotów, rejestracja informacji o urzędowej ocenie laboratoryjnej, druk urzędowych etykiet i urzędowych etykiet/paszportów roślin oraz gromadzenie danych o podmiotach wykonujących ocenę w akredytacji była wykonywana ze wsparciem Zintegrowanego Systemu w Ochronie Roślin i Nasiennictwie (dalej: ZSIORiN).

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. GIORIN nie prowadził szkoleń dotyczących systemu ZSIORiN. Główny Inspektor wyjaśnił, że „arkusze sprawozdań podlegają aktualizacji w przypadku zmiany przepisów (...). Ostatnia aktualizacja arkuszy sprawozdań miała miejsce w 2021 r. (...)”.

W badanym okresie poszczególne wiorin zgłaszały problemy związane z funkcjonowaniem systemu ZSIORiN, które dotyczyły głównie braku możliwości pracy na systemie informatycznym z zastosowaniem nowego sprzętu

⁹ European Seed Certification Agencies Association.

¹⁰ Oddziałów Centralnego Laboratorium GIORIN oraz Referencyjnego Laboratorium Nasiennego CL GIORiN.

komputerowego. GIORIN podjął prace w celu modernizacji technologicznej systemu. Proces zakończono jesienią 2022 r. Jak wyjaśnił Główny Inspektor „aktualnie problem nie występuje i system ZSIORiN działa poprawnie na każdej konfiguracji sprzętowej posiadanej przez użytkowników”.

W badanym okresie GIORIN sporządził sprawozdanie z działalności PIORIN w 2019 r., 2020 r., 2021 r. i 2022 r., kwestionariusze dotyczące materiału siewnego ocenianego według Systemów Nasiennych OECD 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021, w 2021 i 2022 r. – sprawozdanie z tymczasowego eksperymentu, informacje dotyczące obrotu materiałem siewnym 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021, 2021-2022.

Na wybranej próbie 10 sprawozdań, z tego: czterech sprawozdań za 2019 r. oraz sześciu sprawozdań za lata 2020 - 2022¹¹ dokonano badania prawidłowości realizacji obowiązku sprawozdawczego w zakresie nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. Sprawozdania przekazywane były terminowo, w formie i zakresie zgodnym z określonymi zasadami.

W okresie objętym kontrolą do GIORiN na podstawie art. 42 ust. 2 ustawy o nasiennictwie zgłoszonych zostało 16 spraw, z tego w 2019 r. i w 2022 r. – po dwie sprawy, w 2020 r. – siedem spraw, w 2021 r. – cztery sprawy oraz w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. – jedna sprawa, w których wojewódzcy inspektorzy poinformowali, że nie mogą dokonać oceny materiału siewnego.

Stosownie do art. 42 ust. 2 ustawy o nasiennictwie Główny Inspektor w takich przypadkach – wskazywał innego wojewódzkiego inspektora do dokonania oceny tego materiału, po wcześniejszym uzgodnieniu czy dysponuje on kwalifikatorem oraz możliwościami technicznymi dokonania oceny materiału siewnego wskazanego gatunku roślin.

(akta kontroli str. 893-948)

Nadzór Głównego Inspektora nad pracą akredytowanych i urzędowych laboratoriów w badanym okresie ulegał zmianie. Do końca 2020 r. zadaniem GIORIN było sprawowanie nadzoru nad wiorin w zakresie wykonywania zadań związanych z kontrolą wytwarzania, oceny i kontrolą obrotu materiałem siewnym roślin rolniczych, w tym oceną laboratoryjną materiału siewnego. Zadania wojewódzkich inspektorów ochrony roślin i nasiennictwa (dalej: wojewódzki inspektor), tj. ocena laboratoryjna oraz ocena weryfikacyjna materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych oraz nadzór nad laboratoriami akredytowanymi, wykonywane do końca 2020 r. przez laboratoria wojewódzkie, a z dniem 1 stycznia 2021 r. stały się zadaniami Głównego Inspektora.

Od 2021 r. laboratoria wykonujące urzędową ocenę stały się jednostkami wewnętrznymi Centralnego Laboratorium GIORIN i działania w ramach nadzoru kontynuowane były w odniesieniu do powyższych laboratoriów, jako wewnętrznych¹² jednostek urzędu.

Od 2021 r. do zadań GIORIN należało sprawowanie kontroli nad laboratoriami urzędowymi. W 2021 r. GIORIN, na podstawie dokonanej oceny stanu faktycznego pracy laboratoriów, nie planował i nie przeprowadził kontroli. Główny Inspektor brak kontroli uzasadnił tym, że: „*W obszarze oceny materiału siewnego roślin rolniczych nie notowano w tym okresie opóźnień i nieprawidłowości. Nie kierowano*

¹¹ Badaniem objęto: sprawozdania z oceny polowej plantacji nasiennych (WN1), z oceny laboratoryjnej materiału siewnego (WN2), z oceny weryfikacyjnej sadzeńników ziemniaka (WN2z), z wydania etykiet i plomb (WN3) oraz sprawozdania z oceny materiału siewnego ocenianego wg Systemów Nasiennych OECD.

¹² Do końca 2020 r. kontrole fitosanitarnych laboratoriów urzędowych należały do zadań Centralnego Laboratorium GIORIN w Toruniu.

skarg na pracę tych laboratoriów. Pozostałe działania w ramach nadzoru nie wskazywały na wystąpienie błędów w wykonaniu procesów związanych z oceną laboratoryjną materiału siewnego roślin rolniczych nie prowadzono kontroli dedykowanych temu zagadnieniu.”

GIORIN, w latach 2022 – 2023, planował i realizował kontrole laboratoriów urzędowych. W zakresie kontroli laboratoryjnych dotyczących oceny materiału siewnego roślin rolniczych w 2022 r. zrealizowano trzy zaplanowane kontrole. Według stanu na 30 czerwca 2023 r. wszystkie trzy zaplanowane na 2023 r. były w trakcie realizacji.

Kontroli planowych laboratoriów urzędowych w zakresie oceny sadzeniaka ziemniaka w latach 2019 – 2022 nie planowano i nie realizowano. W latach 2020-2021 przeprowadzono w tym zakresie po jednej kontroli doraźnej. Z trzech zaplanowanych kontroli na 2023 r. w I półroczu wykonano jedną.

Kontrole laboratoriów akredytowanych w zakresie oceny materiału siewnego roślin rolniczych:

- w latach 2019 – 2020 realizowane były przez wiorin. W 2019 r. zaplanowano 30, przeprowadzono 32, w 2020 r. zaplanowano 30, zrealizowano 36 kontroli.
- w latach 2021 – 2023 realizowane były przez GIORIN. W 2021 r. zaplanowano i zrealizowano 27, w 2022 r. zaplanowano 25, zrealizowano 28. W 2023 r. zaplanowano 24, zrealizowano 2 (w I półroczu) kontrole.

Koordinacja i weryfikacja nadzoru nad pracą urzędowych i akredytowanych laboratoriów realizowana była m.in. poprzez: ustalanie rocznych wytycznych do planów pracy wiorin, organizację szkoleń z udziałem pracowników odpowiedzialnych za czynności związane z oceną laboratoryjną, organizacji badań biegłości w zakresie oceny laboratoryjnej materiału siewnego roślin rolniczych¹³, ustalanie obowiązku corocznej sprawozdawczości wiorin z oceny laboratoryjnej dokonywanej przez laboratoria urzędowe i akredytowane, spotkania GIORIN z wiorin dla omówienia terminowości wykonania badań sadzeniaka ziemniaka, koordynację przygotowania tematów szkoleń z zakresu oceny laboratoryjnej materiału siewnego, koordynację przygotowania kolekcji wzorcowych nasion dla laboratoriów urzędowych, zakup surowic, kontroli pod kątem wirusów ziemniaka, przekazywanie informacji i wytycznych.

W badanym okresie liczba urzędowych i akredytowanych laboratoriów wynosiła odpowiednio: 16 i 27 w 2019 r., 16 i 26 – w 2020 r., 14 i 26 – w 2021 r., 11 i 26 w 2022 r., a liczebność kadry wykonującej zadania PIORIN w grupie urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów wynosiła: 382 i 315 – w 2019 r., 380 i 326 – w 2020 r., 410 i 357 – w 2021 r., 405 i 390 – w 2022 r., urzędowych i akredytowanych próbobiorców wynosiła: 366 i 304 – w 2019 r., 362 i 324 – w 2020 r., 377 i 329 – w 2021 r., 389 i 376 – w 2022 r.

W badanym okresie wiorin zgłaszały do GIORIN problemy dotyczące kadry wykonującej zadania w zakresie oceny urzędowej. Problemy powyższe wynikały z dużej rotacji kadry. Jak wyjaśnił Główny Inspektor „Odchodzą wykwalifikowani specjaliści, a wraz z nimi odchodzi wiedza merytoryczna, wiedza o Inspekcji, doświadczenie. Pojawiają się młodzi pracownicy, ale ze względu na to, że warunki

¹³ Badanie biegłości w zakresie oceny laboratoryjnej materiału siewnego organizowane były w związku z § 14 ust. 5 rozporządzenia Ministra RiRW wydanego na podst. art. 83 ust. 1 ustawy o nasiennictwie. Organizatorem badań biegłości było Referencyjne Laboratorium Nasienne w Poznaniu Centralnego Laboratorium GIORIN. Celem programu badania biegłości jest określenie zdolności laboratoriów do prowadzenia badań nasion w ramach urzędowej kontroli oraz możliwości porównania wyników laboratorium z wynikami uzyskanymi przez inne laboratoria, potwierdzenie i udokumentowanie kompetencji, a także zidentyfikowania niezgodności.

placowe są niższe niż na rynku prywatnym, szybko decydują się na odejście do tego sektora.”

Z uwagi na pojawiające się w wiorin problemy braku kwalifikatora o odpowiednich kompetencjach lub odpowiedniego wyposażenia – wiorin zgłaszały problemy dotyczące braku możliwości wykonania oceny urzędowej. Po każdym takim zgłoszeniu Główny Inspektor wskazywał odpowiedniego wojewódzkiego inspektora do wykonania zadania, który ocenę taką wykonał.

W strategii PIORIN na lata 2022 – 2027 uwzględnione zostały wnioski wynikające z analizy, przeprowadzonej na Uniwersytecie Warszawskim¹⁴, sformułowane w odniesieniu do zasobów kadrowych dotyczące m.in. doinwestowania kadr poprzez kontynuowanie wzrostu wynagrodzeń i budowę systemów motywacyjnych.

Główny Inspektor wyjaśnił, że skonsolidowanie od 2021 r. bazy laboratoryjnej pozwoliło na przemieszczanie próbek pomiędzy jednostkami wewnątrz Centralnego Laboratorium w przypadkach spowodowanych m.in. długotrwałą nieobecnością pracowników, czy awarią wyposażenia. Powyższa reorganizacja dawała laboratoriom możliwość terminowego wykonania zadania, a w przypadku zwiększonego natężenia pracy pozwalała na zaangażowanie wszystkich jednostek do ich realizacji.

W trakcie oceny wniosku o udzielenie akredytacji składanego do wiorin dokonywano weryfikacji czy czynności realizowane były w ramach stosunku pracy. Podmiot prowadzący obrót corocznie był obciążany opłatą za nadzór nad podmiotem akredytowanym zatrudnianym w firmie wytwarzającej nasiona. Główny Inspektor oświadczył, że akredytowani kwalifikatorzy i próbobiorcy czynności w zakresie akredytacji wykonywali w ramach stosunku pracy.

Dokonywana przez urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów i próbobiorców ocena stanowiła realizację procesu kwalifikacji materiału siewnego roślin rolniczych w terminach określonych w przepisach prawa dla zapewnienia spełnienia wymagań sprawności obrotu materiałem siewnym.

W wyniku badania wybranych pięciu protokołów kontroli laboratoriów akredytowanych w zakresie oceny materiału siewnego roślin rolniczych spośród 115 przeprowadzonych kontroli przeprowadzonych w badanym okresie, w oparciu o wyniki:

- trzech przeprowadzonych kontroli stwierdzono m.in., że prowadzenie dokumentacji było zgodne z obowiązującymi przepisami. Ewidencja prób, zapisy z badań prowadzone były prawidłowo. Nie wydano żadnych zaleceń pokontrolnych.
- dwóch przeprowadzonych kontroli – w jednym przypadku stwierdzono m.in., brak aktualnych przepisów ISTA 2021, a w drugim brak systemu komputerowego do wystawiania świadectw i informacji. Stwierdzone braki zostały usunięte.

W oparciu o analizę przedłożonej dokumentacji stwierdzono, że Główny Inspektor w kontrolowanych laboratoriach akredytowanych, zgodnie rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonujących tej oceny¹⁵ dokonywał kontroli. Stwierdzono, że spełniony był m.in. warunek poddawania badaniu kontrolnemu co najmniej 5% duplikatów prób gatunków roślin zbożowych, nie mniej niż 25 prób.

¹⁴ Projekt FITOEKSPORT realizowany przez Zespół z Uniwersytetu Warszawskiego.

¹⁵ Dz. U. poz. 359, ze zm. (dalej: rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonujących tej oceny).

Duplikaty prób, o których mowa w § 14 ust. 2 ww. rozporządzenia, przechowywane były przez rok od dnia wystawienia świadectwa lub sporządzenia informacji. Próbkę po badaniach oraz duplikaty przechowywane były w wydzielonym pomieszczeniu przez rok od daty wystawienia wyniku. Badania czystości, analizy wykonano zgodnie z metodyką Przepisów ISTA.

W ramach sprawowanego nadzoru GIORiN nad pracą akredytowanych i urzędowych laboratoriów w zakresie dokonywanych ocen laboratoryjnych materiału siewnego roślin rolniczych nie stwierdzono opóźnień i istotnych nieprawidłowości, nie odnotowano też skarg w tym zakresie.

(akta kontroli str. 1377-1605, 2026-2056)

W okresie objętym kontrolą w GIORiN w wyniku przeprowadzenia badania kontrolnego obejmującego 5% duplikatów prób gatunków roślin rolniczych zakwestionowano 17 wyników badań dokonanych przez laboratoria akredytowane. W stosunku do zakwestionowanych wyników GIORiN dokonał badania kontrolnego w trybie art. 81 ust. 7 pkt 3 lit a ustawy o nasiennictwie przeprowadzając z własnej inicjatywy 17 kontrolnych ocen laboratoryjnych. Kontrolna ocena laboratoryjna prowadzona przez GIORiN w przypadkach, o których mowa w art. 81 ust. 7 ustawy o nasiennictwie stwierdzająca nieprawidłowości w pracy akredytowanych laboratoriów przeprowadzana w trybie art. 81 ust. 8 ustawy o nasiennictwie, w zakresie ww. 17 przeprowadzonych z własnej inicjatywy GIORiN — kontrolnych ocen laboratoryjnych, dotyczyła unieważnień wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego wydanych w trybie art. 81 ust. 7 pkt 3 lit. a ustawy o nasiennictwie. Spośród łącznej liczby 58,8 tys. dokonanych wyników oceny laboratoryjnej materiału siewnego w trybie art. 81 ust. 7 pkt 3 lit. a ustawy o nasiennictwie w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2023 r. po przeprowadzeniu badania 5% duplikatów (2 940) - liczba dokonanych przez GIORiN unieważnień wyników oceny wyniosła 17 (0,6%) i dotyczyła świadectw oceny laboratoryjnej materiału siewnego roślin rolniczych. W wyniku tych unieważnień anulowano pierwszy wynik oceny laboratoryjnej wydany przez laboratorium akredytowane. W odniesieniu do ośmiu z dziewięciu unieważnionych wyników oceny laboratoryjnej wykonanej przez laboratoria akredytowane, na podstawie oceny kontrolnej GIORiN wydał informację o dyskwalifikacji po dokonaniu oceny laboratoryjnej. W przypadku jednego unieważnienia GIORiN nie przekazał informacji o unieważnieniu wyniku z uwagi na deklarację przedsiębiorstwa o wycofaniu materiału siewnego z obrotu. W przypadku pozostałych ośmiu partii dokonano unieważnienia wyników oceny laboratoryjnej z uwagi na brak uprawnień laboratorium do wykonania oceny materiału gatunków z grupy oleistych i włóknistych. Próby z ww. partii zostały poddane ponownej ocenie w laboratoriach akredytowanych, które posiadały akredytację do jej wykonania i wydały wyniki tej oceny.

W badanym okresie GIORiN nie stwierdził przypadków, w których podmiot nie zgadzał się z ww. laboratoryjnymi ocenami kontrolnymi materiału siewnego roślin rolniczych.

W ramach nadzoru sprawowanego nad laboratoriami akredytowanymi, GIORiN poza wykazanymi unieważnieniami wyników oceny laboratoryjnej w trybie art. 81 ust. 7 ustawy o nasiennictwie, poddawał badaniu kontrolnemu co najmniej 5% duplikatów prób (nie mniej niż 25 prób dla gatunków zbożowych) ocenianych przez laboratoria akredytowane.

GIORiN w ramach nadzoru nad wiorin gromadził dane o wynikach kontroli pracy:

- kwalifikatorów urzędowych i akredytowanych nt. liczby nadanych i cofniętych uprawnień/akredytacji, ilości i powierzchni ocenianych plantacji, plantacji

zakwestionowanych po ocenie, oceny cech zewnętrznych, w tym nadanych i cofniętych uprawnień/akredytacji oraz liczby i masy partii ocenianych;

- próbobiorców akredytowanych i urzędowych nt. liczby nadanych i cofniętych uprawnień/akredytacji oraz liczby pobranych prób kontrolnych;
- laboratoriów akredytowanych nt. liczby nadanych i cofniętych akredytacji oraz liczby ocenianych duplikatów i wysyłanych prób sprawdzających, a także wyników oceny badań biegłości.

GIORIN gromadził dane o wynikach prowadzonych przez wiorin kontroli obrotu materiałem siewnym poprzez wskazanie liczby i wielkości skontrolowanych partii poszczególnych gatunków oraz liczby pobranych prób kontrolnych.

W sprawie prowadzonej sprawozdawczości w zakresie informacji o tym, jaka część materiału siewnego w obrocie nie spełnia wymagań, dotyczy liczby i wielkości skontrolowanych partii i wyników kontroli – Główny Inspektor wyjaśnił, że: „Dane o liczbie zatrzymanych etykiet i plomb nie daje informacji o tym jaka część materiału siewnego w obrocie nie spełnia wymagań. Dlatego sprawozdawczość w tym zakresie dotyczy liczby i wielkości skontrolowanych partii i wyników kontroli, a nie liczby zatrzymanych etykiet i plomb. Nadzór nad podmiotami prowadzącymi etykietowanie i plombowanie oraz obrotem materiałem siewnym sprawują wiorin. W związku z czym GIORIN nie ma dokumentacji dotyczącej unieważnień oraz zatrzymań etykiet i plomb.”

GIORIN w odniesieniu do zadań określonych w art. 3 ust. 3 ustawy o nasiennictwie gromadził dane w odniesieniu do oceny materiału siewnego, pobierania prób materiału siewnego oraz kontroli obrotu materiałem siewnym. Dane statystyczne PIORIN, gromadzone w układzie rocznym za lata 2019 – 2022 prezentowały odpowiednio: 20 024, 22 953, 22 820, 20 090 plantacji roślin rolniczych objętych oceną, pobrano 2 158, 2 404, 2 248, 2 404 prób do oceny tożsamości i czystości odmianowej, pobrano 2 242, 2 396, 2 262, 2 003 prób do oceny weryfikacyjnej, dokonano 6 317, 6 136, 6 424, 5 623 ocen zewnętrznych sadzeniaków, dokonano 18 850, 20 046, 19 665, 19 000 ocen laboratoryjnych partii roślin rolniczych, dokonano 7 693, 6 291, 7 239, 7 364 ocen prób kontrolnych, dokonano 2 242, 2 396, 2 262, 2 003 ocen weryfikacyjnych plantacji nasiennych ziemniaka.

Zadania określone w art. 3 ust. 3 ustawy o nasiennictwie w zakresie badań odrębności, wyrównywania i trwałości, badań wartości gospodarczej odmiany, sporządzania opisu odmian, oceny materiału siewnego, pobierania prób materiału siewnego oraz kontroli wykonywane były przez COBORU. Główny Inspektor stwierdził, że: *„Badanie odrębności, wyrównania i trwałości, badanie wartości gospodarczej odmiany oraz sporządzanie urzędowego opisu odmiany, zgodnie z ustawą o nasiennictwie, są wykonywane przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych. Czynności te są związane z procesem rejestracji odmian, tj. działaniami realizowanymi przed działaniami PIORIN. Dla realizacji zadań PIORIN istotny jest wynik rejestracji odmiany, który jest publikowany w postaci „Krajowego rejestru odmian”. GIORIN nie nadzoruje tego zadania przez COBORU. Ponieważ nie są to zadania PIORIN statystyka tych zadań nie jest prowadzona w GIORIN”.*

(akta kontroli str. 1606-1722)

W badanym okresie GIORIN przekazał dla wiorin dwie wytyczne dotyczące typu i sposobu dostarczania materiału do badania w ponownej ocenie kwalifikacyjnej. Główny Inspektor nie ustalał procedur do rozpatrywania wniosków o ponowne dokonanie ponownej kontrolnej oceny materiału siewnego, gdyż stosował metodykę opisaną dla danego gatunku określoną w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 listopada 2014 r. w sprawie metod pobierania i okresu przechowywania prób materiału siewnego, oceny tego materiału, wzoru protokołu pobierania prób materiału siewnego oraz sporządzania dokumentacji dotyczącej oceny tego

materiału¹⁶. W badanym okresie dokonywano kontrolnych ocen materiału siewnego złożonych w trybie art. 49 i w trybie art. 81 ust. 9 ustawy o nasiennictwie. Na ogólną liczbę 171 tys. dokonanych ocen przez urzędowe i akredytowane laboratoria do GIORIN złożonych zostało łącznie 410 (0,2%) wniosków producentów o dokonanie ponownej oceny z tego: sześć wniosków o ponowną ocenę polową spośród których cztery w trybie art. 49 ust. 1 i dwa wnioski w trybie art. 81 ust. 9 ustawy o nasiennictwie. W sprawie ponownej oceny laboratoryjnej nasion do GIORIN złożonych zostało sześć wniosków w trybie art. 49 ust. 1, a w sprawie ponownej oceny laboratoryjnej sadzeniaka ziemniaka złożono 398 wniosków. W badanym okresie nie wpłynął do GIORIN żaden wniosek o ponowną ocenę cech zewnętrznych, który przewidziany był do wykonywania wyłącznie w odniesieniu do sadzeniaków. Wszystkie sprawy dotyczące ponownej oceny były ewidencjonowane i ujęte w rejestrze prowadzonym w Biurze Nasiennictwa.

W oparciu o próbę badania NIK piętnastu wniosków tj.: pięciu wyników oceny polowej plantacji nasiennych, pięciu wniosków o dokonanie ponownej oceny laboratoryjnej nasion, jak i pięciu wniosków o dokonanie ponownej oceny weryfikacyjnej sadzeniaków ziemniaka w zakresie zgodności z przepisami ustawy o nasiennictwie nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie rozpatrywania wniosków. Spośród pięciu badanych wniosków o dokonanie ponownej oceny polowej plantacji nasiennych w trzech przypadkach dokonano ponownej oceny weryfikacyjnej dokonując dyskwalifikacji materiału siewnego po ocenie polowej, a w dwóch przypadkach odmówiono przeprowadzenia oceny (niedotrzymanie terminu złożenia wniosku, brak przedmiotu oceny polowej). Spośród pięciu wniosków o dokonanie ponownej oceny laboratoryjnej w czterech przypadkach dokonano ponownej oceny laboratoryjnej a w jednym przypadku odmówiono przeprowadzenia laboratoryjnej z uwagi na to, że wniosek złożony został po terminie. Spośród pięciu wniosków o dokonanie ponownej oceny weryfikacyjnej sadzeniaków ziemniaka w czterech dokonano ponownej oceny a w jednym przypadku odmówiono przeprowadzenia oceny z uwagi na niedochowanie terminu złożenia wniosku o ponowną ocenę.

W badanym okresie organizacja prowadzenia ponownej oceny polowej realizowana była zgodnie z art. 49 ust. 1 ustawy o nasiennictwie i nie podlegała zmianom organizacyjnym. Wnioski o ponowną ocenę składane były do Głównego Inspektora za pośrednictwem wojewódzkiego inspektora. Wniosek obsługiwany był przez Biuro Nasiennictwa, które wskazywało urzędowego kwalifikatora do przeprowadzenia ponownej oceny polowej z wiorin innego niż wykonującego pierwszą ocenę.

W badanym okresie obsługa wniosków o ponowną ocenę laboratoryjną podlegała zmianie. Wnioski o ponowną ocenę laboratoryjną nasion do 31 grudnia 2020 r. (zgodnie z art. 49 ustawy o nasiennictwie) składane były do Głównego Inspektora za pośrednictwem wojewódzkiego inspektora. W GIORIN wnioski powyższe były rejestrowane w Biurze Nasiennictwa i sprawdzane pod względem formalnym, a Główny Inspektor informował wnioskodawcę, które laboratorium urzędowe wojewódzkiego inspektora zostało wyznaczone do przeprowadzenia ponownej oceny laboratoryjnej. Główny Inspektor upoważniał kierownika laboratorium urzędowego wiorin wyznaczonego do ponownej oceny oraz do wydania i doręczenia wnioskodawcy wyniku oceny. Po zakończeniu oceny kopię dokumentów otrzymywał GIORIN.

Od 1 stycznia 2021 r. wnioski ponowną o ocenę laboratoryjną nasion składane były bezpośrednio do Głównego Inspektora i rejestrowane w Biurze Nasiennictwa.

---

¹⁶ Dz. U. poz. 1795, ze zm.

Po formalnej akceptacji wniosku był on przekazywany do jednej z dwóch jednostek wewnętrznych GIORIN tj. Referencyjnego Laboratorium Nasiennego lub Oddziału Centralnego Laboratorium GIORIN. Wnioskodawca informowany był, która jednostka Centralnego Laboratorium wystawi rachunek i wykona ponowną ocenę laboratoryjną. Stosowne pismo do wiadomości przekazywane było do wiadomości wiorin właściwego ze względu na miejsce pobierania prób oraz jednostki Centralnego Laboratorium GIORIN, która wykonała kwestionowaną próbę.

W badanym okresie obsługa wniosków o ponowną ocenę laboratoryjną – ocena weryfikacyjna sadzeniaków ziemniaka – podlegała zmianie. Wnioski o ponowną ocenę laboratoryjną do 31 grudnia 2020 r. składane były do Głównego Inspektora za pośrednictwem Wojewódzkiego Inspektora, który prowadził pierwszą ocenę. Wniosek obsługiwany był przez Biuro Nasiennictwa. Ponowne badanie wykonywane było przez Centralne Laboratorium o czym informowany był podmiot wnioskujący. W okresie od 1 stycznia 2021 r. wnioski o ponowną ocenę składane były do Głównego Inspektora i obsługiwane przez Biuro Nasiennictwa. Wiorin właściwy ze względu na miejsce badania próby dokonywał pobrania próby bulw ziemniaków i przekazywał do wskazanego w piśmie Referencyjnego Laboratorium Fitosanitarnego lub oddziału Centralnego Laboratorium, które nie prowadziło pierwszej oceny.

Wszystkie wnioski o ponowną ocenę od 1 marca 2021 r. rejestrowane były w GIORIN w systemie Elektronicznego Zarządzania Dokumentami. Czynności dokumentowane były w wersji elektronicznej i papierowej.

Wnioski o ponowną ocenę, poza ziemniakiem, stanowiły marginalną ilość w stosunku do liczby ocenianych plantacji i liczby partii materiału siewnego. W oparciu o dane z dokumentacji statystycznej za rozliczone lata 2019 – 2022, po przebadaniu 5% duplikatów, z przeprowadzonych 84,5 tys. ocen polowych plantacji nasiennych wniosków o ponowną ocenę złożono 5 (0,006%) i 5 % duplikatów z przeprowadzonych 77,6 tys. ocen, laboratoryjnych partii materiału siewnego roślin rolniczych wniosków o ponowną ocenę złożono 4 (0,005%).

Wskaźnik ponownej oceny laboratoryjnej plantacji sadzeniaków ziemniaka był wyższy i wyniósł 4%, na 8,9 tys. ocenianych plantacji sadzeniaków ziemniaka złożono 398 wniosków o ponowną ocenę. Wyższy wskaźnik ponownej oceny plantacji ziemniaka wynikał m.in. ze stosowania odmiennej metodyki badania, która była długotrwała i pracochłonna z uwagi odmienne miejsca pobierania prób (pierwsza ocena dokonywana na bulwach pozyskiwanych z plantacji, druga ocena na bulwach pobranych z magazynów) co powodowało wątpliwości GIORIN, czy wszystkie materiały przedstawione do ponownej oceny weryfikacyjnej z pochodziły z plantacji ocenianej w pierwszej ocenie. Główny Inspektor wyjaśnił, że: „Aktualnie trwają prace mające na celu walidację i weryfikację opracowanych rozwiązań. Przygotowywany jest równolegle projekt zapisów metodyki.”

(akta kontroli str. 1733-2025, 2057-2059)

Główny Inspektor egzekwował obowiązek składania przez akredytowane laboratoria kopii świadectw i informacji, jak i pisemnych sprawozdań z dokonanej oceny laboratoryjnej materiału siewnego w trybie art. 81 ust. 10 ustawy o nasiennictwie. Składane dokumenty (świadectwa i informacje) były zgodne ze wzorami określonymi w przepisach wykonawczych do ustawy. W badanym okresie w oparciu o dokumenty złożone w trybie art. 81 ust. 10 ustawy o nasiennictwie przez wiorin za lata 2019 - 2020 i GIORIN za lata 2021 – 2022 i I półrocze 2023 r. wykazano łącznie 58,8 tys. spraw ujętych w 233 sprawozdaniach z dokonanych ocen dotyczących dokumentów.

W GIORIN nie ustalano wewnętrznych procedur w zakresie składania przez akredytowane laboratoria dokumentów w trybie art. 81 ust. 10 ustawy

o nasiennictwie Obowiązek w tym zakresie egzekwowany był w oparciu i na podstawie ustawy o nasiennictwie. Akredytowane laboratoria zgodnie z art. 81 ust. 10 pkt 1 ustawy o nasiennictwie przekazywały w terminie 7 dni od dnia dokonania oceny laboratoryjnej materiału siewnego, kopie wydanych świadectw i informacji o dyskwalifikacji materiału siewnego. Z wyjaśnień Głównego Inspektora i przedłożonej dokumentacji wynika, że podmioty, które posiadały laboratoria akredytowane były informowane o obowiązku przekazywania wymaganej dokumentacji przed udzieleniem akredytacji. Terminowość przekazywanej dokumentacji była sprawdzana przez nadzorujące je laboratoria urzędowe. Każdy wpływ kopii dokumentów do laboratoriów potwierdzany był pieczęcią i datą wpływu. Wybrana do badania próba dokumentacji była kompletna i przekazana w terminie. Przekazywane dokumenty były zgodne ze wzorami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 kwietnia 2021 r. w sprawie wzorów świadectw i informacji dotyczących oceny materiału siewnego¹⁷.

Obowiązek sprawozdawczy, zgodnie z art. 81 ust. 10 pkt 2 ustawy o nasiennictwie w sprawie oceny laboratoryjnej materiału siewnego roślin rolniczych, realizowany był za pośrednictwem: wiorin do 31 grudnia 2020 r., a od 1 stycznia 2021 r. – komórek organizacyjnych GIORIN (Oddział Centralnego Laboratorium GIORIN oraz Referencyjne Laboratorium Nasiennego Centralnego Laboratorium GIORIN). Główny Inspektor corocznie ustalał obowiązek sprawozdawczy, przekazując arkusze sprawozdań rocznych oraz wskazując sposób i termin przekazania danych. Laboratoria urzędowe sprawdzały i agregowały dane ze sprawozdań nadzorowanych przez siebie laboratoriów akredytowanych. Tak zestawione dane laboratoria urzędowe przekazywały do Biura Nasiennictwa, które dokonywało ostatecznej agregacji danych i sporządzenia na ich podstawie rocznych sprawozdań z działalności PIORIN. Wszystkie sprawozdania złożone przez laboratoria akredytowane w badanym okresie podlegały weryfikacji przez laboratoria urzędowe.

Stosowany system przekazywania danych do sprawozdań był realizowany bez zastosowania programu informatycznego przygotowanego w tym celu, a opierał się na zapisach w arkuszach kalkulacyjnych.

Dla zapewnienia stałego nadzoru GIORIN nad laboratoriami akredytowanymi, w zakresie danych dotyczących ocenianych partii materiału siewnego, utrzymywał i administrował elektroniczną aplikację dla laboratoriów akredytowanych. Dane gromadzone w tej aplikacji dostępne były dla laboratoriów urzędowych GIORIN, nadzorujących laboratoria akredytowane. Aplikacja była utrzymywana i administrowana przez Wydział Informatyki GIORIN we współpracy z Biurem Nasiennictwa.

Na podstawie analizy kontrolnej NIK dokumentacji pięciu spraw dotyczących złożenia przez akredytowane laboratoria dokumentów oceny partii materiału siewnego wykonanych przez laboratoria akredytowane tj.: protokołach pobrania prób, kart badań oraz sprawozdań z wykonania oceny laboratoryjnej, o których mowa w art. 81 ust. 10 ustawy o nasiennictwie stwierdzono, że na wszystkich badanych świadectwach poświadczono, że pobranie prób i ocenę badania laboratoryjnego przeprowadzono zgodnie z metodyką określoną przez Międzynarodowy Związek Oceny Nasion (ISTA). Pisemne sprawozdania z dokonanej oceny laboratoryjnej materiału siewnego sporządzane były w formie uzgodnionej z Głównym Inspektorem.

---

¹⁷ Dz.U. z 2021 r. poz. 757.

Wszystkie oceniane partie spełniały wymagania (w czterech przypadkach) kategorii Kwalifikowany stopnia C1, w jednym przypadku – kategorii Elitarny stopnia PB II.

(akta kontroli str. 2060-2113)

W badanym okresie nie stwierdzono wystąpienia okoliczności, w których GIORIN zobowiązany był do pobierania i przesyłania kontrolnych prób materiału siewnego do jednostek prowadzących wspólnotowe testy i doświadczenia porównawcze zgodnie z przepisami Unii Europejskiej, gdyż w tym okresie na terenie UE nie prowadzono testów i doświadczeń porównawczych w celu sprawdzenia jakości materiału siewnego oraz harmonizacji metod dokonywania oceny.

(akta kontroli str. 2119)

Zasady wymiany informacji o próbach partii materiału siewnego do oceny tożsamości i czystości odmianowej pomiędzy COBORU a GIORIN zostały ustalone w porozumieniu z 9 maja 2017 roku¹⁸.

W porozumieniu określono zasady rejestracji i przekazywania prób partii materiału siewnego oraz sposobu przekazywania informacji i dokumentów związanych z realizacją ich oceny.

W badanym okresie wykaz wszystkich pobranych prób oraz wyniki oceny tożsamości i czystości odmianowej materiału siewnego był na bieżąco udostępniany wiorin, COBORU i GIORIN w aplikacji OTiCO¹⁹.

W okresie 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. z COBORU do GIORIN zostały przekazane 203 informacje dotyczące partii materiału siewnego, w których stwierdzono brak tożsamości odmianowej, brak czystości odmianowej lub brak wschodów partii materiału lub wzorca odmiany, z tego 45 spraw w 2019 r., 37 spraw w 2020 r., 18 – w 2021 r., 45 – w 2022 r. oraz 58 spraw w 2023 r.

Badanie pięciu spraw wykazało, że informacje i wykazy pobranych prób materiału zostały przekazane do COBORU zgodnie art. 55 ust. 2 pkt 2 ustawy o nasiennictwie, za pośrednictwem aplikacji OTiCO, w terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2017 r. w sprawie oceny tożsamości i czystości odmianowej materiału siewnego²⁰ i w związku z tym GIORIN nie identyfikował ryzyk związanych z nieokreśleniem terminów i zakresu przekazywanych danych. Informacje o wynikach oceny tożsamości i czystości odmianowej partii materiału siewnego COBORU przekazywał Głównemu Inspektorowi, zgodnie z art. 55 ust. 3 ustawy o nasiennictwie. Po zakończeniu oceny w danym roku, informacje dotyczące partii materiału siewnego, w której zostały stwierdzone wady w ocenie tożsamości i czystości odmianowej były zamieszczane na stronie internetowej administrowanej przez PIORIN, zgodnie z wymogami art. 55 ust. 4 ustawy o nasiennictwie.

(akta kontroli str. 949-965)

W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2023 r. GIORIN przeprowadził na podstawie art. 80 ust. 1 pkt 1 ustawy o nasiennictwie łącznie 14 szkoleń, w tym

¹⁸ Porozumienie w sprawie zasad współpracy w zakresie oceny tożsamości i czystości odmianowej, w tym rejestracji i przekazywania prób pobranych z partii materiału siewnego odmian roślin rolniczych i warzywnych oraz sposobu przekazywania informacji i innych dokumentów związanych z realizacją tej oceny, a także sposobu przekazywania informacji o ruchu odmianowym i urzędowych opisów odmian, które zostały wpisane do Krajowego Rejestru w danym roku.

¹⁹ Aplikacja internetowa służąca do rejestracji pobranych prób.

²⁰ Dz. U. z 2017 r., poz. 1048 ze zm.

10 szkoleń podstawowych, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy dla 59 osób oraz cztery szkolenia doskonalące, o których mowa w art. 79 ust. 3 ww. ustawy dla 32 osób.

W 2021 roku GIORIN przeprowadził łącznie pięć szkoleń (dwa podstawowe i trzy doskonalące), w 2022 – trzy szkolenia podstawowe, a w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. – łącznie sześć szkoleń (pięć podstawowych i jedno doskonalące).

W związku z przeprowadzonymi ww. szkoleniami, w badanym okresie, wydano zaświadczenia, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy dla 58 spośród 59 uczestników.

Badanie dokumentacji dotyczącej wybranych losowo pięciu szkoleń (trzy szkolenia podstawowe i dwa doskonalące), wykazało, że w szkoleniach podstawowych uczestniczyło 20 osób i wydano 19 zaświadczeń, o których mowa w art. 75 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „jeden z uczestników wziął udział w części teoretycznej szkolenia, nie stawiał się na część praktyczną szkolenia. W związku z powyższym nie przystąpił do egzaminu i nie uzyskał zaświadczenia”. Ponadto, programy badanych szkoleń spełniały wymogi określone w załączniku nr 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu oceny materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonujących tej oceny.

Wszystkie szkolenia objęte badaniem przeprowadzone zostały przez pracowników jednostek organizacyjnych GIORIN, tj. dwa szkolenia przeprowadzono przez Referencyjne Laboratorium Nasiennie Centralnego Laboratorium GIORIN w Poznaniu, a trzy szkolenia – przez Oddziały Centralnego Laboratorium GIORIN. Uczestnikami szkoleń byli akredytowani analitycy nasienni.

(akta kontroli str. 1280-1305)

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. Główny Inspektor otrzymał od Dyrektora COBORU 130 decyzji w sprawie wyrażenia zgody na wprowadzenie do obrotu materiału siewnego z przeznaczeniem do obrotu do testów lub doświadczeń polowych, o których mowa w art. 108 ust. 3 ustawy o nasiennictwie, w tym: 37 decyzji w 2019 r., 34 decyzje w 2020 r., 19 decyzji w 2021 r., 32 decyzje w 2022 r. oraz 8 decyzji w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r.

Od 1 stycznia 2019 r. do 21 kwietnia 2021 r. rejestr decyzji prowadzony był w formie papierowej, natomiast od kwietnia 2021 r. w formie elektronicznej (Elektroniczne Zarządzanie Dokumentami).

W wyniku badania pięciu, wybranych losowo decyzji, po jednej z każdego roku objętego kontrolą (co stanowi 3,8% wszystkich otrzymanych decyzji w badanym okresie) stwierdzono, że cztery decyzje dotyczyły wyrażenia zgody na wprowadzenie do obrotu materiału siewnego z przeznaczeniem do testów i doświadczeń polowych²¹, natomiast jedna decyzja²² dotyczyła wygaśnięcia zgody na wprowadzenie do obrotu materiału siewnego z powodu wpisania odmiany do krajowego rejestru. W ww. zakresie GIORIN nie współpracował z innymi podmiotami, instytucjami i organami. Decyzje przekazane zostały do wiorin.

(akta kontroli str. 966-1008)

²¹ Decyzja nr RZP 1705/R 12358/AR 200 z dnia 3 lipca 2019 r., nr ZYZ 490/R 14506/AR 239 z dnia 31 grudnia 2020 r., nr KUJ 1871/R 13297/AR 248 z dnia 15 kwietnia 2021 r., nr DO/6600/267/2021 z dnia 17 lutego 2022 r.,

²² nr DO/6600/238/2019 z dnia 20 marca 2023 r.

GIORIN – w zakresie wykonywanych zadań – realizował łącznie pięć porozumień w tym trzy w ramach nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych zawartych z:

- 1) Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dalej ARiMR) w sprawie wymiany danych i informacji (z dnia 17 kwietnia 2019 r.),
- 2) COBORU w sprawie zasad współpracy w zakresie oceny tożsamości i czystości odmianowej, w tym rejestracji i przekazywania prób pobranych z partii materiału siewnego odmian roślin rolniczych i warzywnych oraz sposobu przekazywania informacji i innych dokumentów związanych z realizacją tej oceny, a także sposobu przekazywania informacji o ruchu odmianowym i urzędowych opisów odmian, które zostały wpisane do Krajowego Rejestru w danym roku (z dnia 9 maja 2017 r.),
- 3) Komendantem Głównym Policji w zakresie zwalczania przestępstw i wykroczeń związanych m.in. z obrotem roślinami i produktami pochodzenia roślinnego, w tym materiałem siewnym wprowadzonym do obrotu (z dnia 24 stycznia 2022 r.).

W ramach porozumień zawartych z powyższymi podmiotami GIORIN we współpracy z ARiMR otrzymywał dane dotyczące rolników, którzy złożyli wnioski o przyznanie płatności do gruntów rolnych będących w ich posiadaniu. Zastępca Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa wyjaśnił, że: „Główny Inspektor Ochrony Roślin i Nasiennictwa, udostępnia dane Wojewódzkim Inspektorom Ochrony Roślin i Nasiennictwa (...). (...) Przekazane (...) dane mogą być wykorzystane wyłącznie w zakresie określonym w art. 32 ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa. W nadzorze nad wytwarzaniem i oceną roślin rolniczych, m.in. pomocniczo w celu weryfikacji położenia plantacji, potwierdzenia przedplonów, itd. (...)”.

W ramach prowadzonej współpracy z COBORU, w oparciu o informacje o próbach partii materiału siewnego do oceny tożsamości i czystości odmianowej z zastosowaniem, GIORIN kierował wnioski do służb rejestrujących odmiany roślin w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej o przekazywanie do COBORU prób wzorcowych odmian²³.

W ramach zawartego porozumienia GIORIN z Policją – między wiorin i Policją wymieniane były informacje o podmiotach prowadzących obrót materiałem siewnym.

Pozostałe dwa porozumienia nie dotyczyły produkcji i obrotu materiałem nasiennym. Porozumienie w sprawie współdziałania w zakresie nadzoru i wprowadzaniem do obrotu środków ochrony roślin zostało zawarte z Szefem Krajowej Administracji Skarbowej w trybie art. 32 ust. 7 ustawy o PIORIN. Porozumienie w sprawie nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz nadzoru nad produkcją ekologiczną zostało zawarte w trybie art. 33 ust. 5 ww. ustawy z Głównym Inspektorem Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

GIORIN nie stwierdził problemów dotyczących sposobu i zakresu przekazywania danych w oparciu o zawarte porozumienia przy realizacji zadań związanych z nadzorem nad wytwarzaniem i oceną i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli str. 2115-2137)

W dniu 15 marca 2004 r., na podstawie § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa i szczegółowych zasad obsługi rachunków bankowych budżetu państwa oraz

²³ W badanym okresie liczba prób pobranych przez GIORIN do oceny tożsamości i czystości odmianowej wyniosła 10 383, liczba wzorców, o które wnioskował GIORIN do służb państw członkowskich UE wyniosła 778.

zakresu i terminów sporządzania przez Narodowy Bank Polski informacji i sprawozdań z wykonania budżetu państwa w ramach obsługi bankowej budżetu państwa²⁴, GIORIN został ustanowiony dysponentem środków budżetowych.

W latach 2019 – 2020 GIORIN uzyskiwał dochody na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o nasiennictwie z tytułu dokonywania ocen laboratoryjnych materiału siewnego, udzielania akredytacji do dokonywania oceny materiału siewnego, egzaminów, wydawania świadectw mieszanek materiału siewnego wykonywania czynności w ramach nadzoru nad akredytowanymi laboratoriami, usług świadczonych dla podmiotów w zakresie wykonywania badań laboratoryjnych materiału pochodzenia roślinnego w kierunku pochodzenia agrofagów szkodliwych dla roślin oraz na obecność modyfikacji genetycznych, natomiast w okresie od 2021 r. do 30 czerwca 2023 r. – również z tytułu innych niż urzędowe badań laboratoryjnych wykonywanych na zlecenie podmiotów oraz z tytułu przeprowadzanych szkoleń. Dochody te, zgodnie z art. 116 ust. 1 ww. ustawy – stanowiły dochody budżetu państwa.

Z uwagi na sposób prowadzenia ewidencji księgowej w trakcie kontroli nie można było wyodrębnić kwot stanowiących dochody zrealizowane na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o nasiennictwie.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „GIORIN prowadził ewidencję dochodów budżetowych w sposób umożliwiający sporządzenie sprawozdań z ich wykonania. Ewidencja szczegółowa planu i zrealizowanych dochodów jest prowadzona zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami RP²⁵, wg podziałek klasyfikacji dochodów budżetowych, wynikających z przepisów²⁶, które nie wyodrębniają opłat związanych z oceną materiału siewnego roślin rolniczych”.

Na próbie sześciu spraw dobranych celowo ze względu na najwyższe wartości opłat w danym roku i wybranym miesiącu²⁷ – trzy sprawy z 2021 r., dwie – z 2022 r. i jedna z 2023 r. stwierdzono, że w okresie od 1 stycznia 2021 r. do 30 czerwca 2023 r. GIORIN pobierał opłaty z tytułu oceny materiału siewnego na podstawie art. 115 ustawy o nasiennictwie, w kwotach określonych w załączniku 4 i 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego²⁸.

Według stanu na 31 grudnia 2019 r. oraz na 31 grudnia 2020 r. z tytułu opłat związanych z oceną materiału siewnego nie wystąpiły zaległości. Na dzień 31 grudnia 2021 r. wystąpiły zaległości w kwocie 90 zł, na dzień 31 grudnia 2022 r. - w kwocie 20 960 zł, a na dzień 30 czerwca 2023 r. – w kwocie 24 239 zł.

²⁴ Dz. U. Nr 122, poz. 1335 ze zm.

²⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 342.

²⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 513 z późn. zm.).

²⁷ Doboru do próby dokonano w oparciu o terminy składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego określone w § 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego poszczególnych grup roślin lub gatunków roślin rolniczych i warzywnych oraz szczegółowych wymagań w zakresie wytwarzania i jakości materiału siewnego tych roślin (Dz. U. z 2013 r. poz. 517, ze zm.) – dalej: rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego poszczególnych grup roślin lub gatunków roślin rolniczych i warzywnych oraz szczegółowych wymagań w zakresie wytwarzania i jakości materiału siewnego tych roślin.

²⁸ Dz. U. z 2022 r. poz. 630, ze zm. – dalej: rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego.

Jak wyjaśnił Główny Inspektor „w przypadku nie odebrania wyników badań przez zlecających kontaktowano się telefonicznie i za pomocą poczty elektronicznej w celu wyegzekwowania odbioru wyników i zapłaty (...) Jednocześnie została opracowana koncepcja wdrożenia zautomatyzowanego procesu informowania kontrahentów/ zleceńodawców o zbliżającym się terminie zapłaty (...)”

W badanym okresie GIORIN pozyskiwał informacje z wiorin dotyczące opłat sankcyjnych, o których mowa w art. 123 ustawy o nasiennictwie. Łączna kwota zrealizowanych dochodów budżetowych wiorin związanych z opłatami sankcyjnymi dotyczącymi nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych w 2019 r. wyniosła 49,2 tys. zł, w 2020 r. – 26,1 tys. zł, w 2021 r. – 71,5 tys. zł, w 2022 r. – 471,2 tys. zł, natomiast w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. – 20,2 tys. zł. Opłaty sankcyjne wynikały m.in. z braku zgłoszenia prowadzenia obrotu materiałem siewnym, braku wpisania odmiany do krajowego rejestru, niespełnienia wymogów jakościowych materiału siewnego. W przypadku 15 wiorin nałożone opłaty sankcyjne zostały zrealizowane w 100%, natomiast w przypadku 1 wiorin w 92%. W celu wyegzekwowania nałożonych opłat sankcyjnych wysyłano upomnienia o zapłatę oraz złożono tytuły wykonawcze do urzędów skarbowych.

W latach 2019–2021 kwota zrealizowanych wydatków w ramach działania 21.1.3.1. „Koordynacja nadzoru nad zdrowiem roślin, obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin oraz wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym” na podstawie sprawozdań wyniosła w 2019 r. – 8 055 914,27 zł (99,52% planu w kwocie 8 094 600,00 zł)²⁹, w 2020 r. – 8 980 241,73 zł (95,33% planu w kwocie 9 420 326,88 zł)³⁰, w 2021 r. – 14 074 121,16 zł (97,84% planu w kwocie 14 385 000,00 zł)³¹. W 2022 r. kwota zrealizowanych wydatków w ramach działania 21.1.3.1. „Koordynacja nadzoru nad zdrowiem roślin, obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin oraz wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym oraz kontrolą upraw na obecność GMO” wyniosła 18 742 734,77 zł (99,79% planu w kwocie 18 782 000,00 zł)³².

Dla ww. działania w latach 2019 – 2021 określono miernik „liczba dokonanych rozstrzygnięć administracyjnych oraz przeprowadzonych kontroli, wydanych wytycznych i instrukcji, zorganizowanych szkoleń, konferencji, itp. (w szt.)”, którego celem było zapewnienie kontroli nad bezpieczeństwem fitosanitarnym, prawidłowym stosowaniem środków ochrony roślin oraz wytwarzaniem materiału siewnego wysokiej jakości. Wykonanie miernika w 2019 roku wyniosło 2 902 szt. (101,4% planu 2 862 szt.), w 2020 r. – 2 976 szt. (102,90% planu 2 892 szt.), w 2021 r. – 6 979 szt. (196% planu 3 543 szt.).

Główny Inspektor wyjaśnił, że „odchylenia od planowanych wartości wykonania miernika w 2019 r. (o 1,4%) oraz w 2020 r. (o 2,9%), wynikało ze zwiększonej liczby spraw rozpatrywanych w GIORiN, m.in. ze względu na zmiany przepisów prawa w zakresie zdrowia roślin i nasiennictwa oraz w zakresie obrotu środkami ochrony roślin i nawozami. Wzrost wartości wykonania miernika w 2021 r. wynikał z realizacji przez GIORiN nowego zadania związanego z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin (...).

²⁹ RB-BZ1 – roczne sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zdaniowym za okres od początku roku do dnia 31.12.2019 r.

³⁰ RB-BZ1 – roczne sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zdaniowym za okres od początku roku do dnia 31.12.2020 r.

³¹ RB-BZ1 – roczne sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zdaniowym za okres od początku roku do dnia 31.12.2021 r.

³² RB-BZ1 – roczne sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zdaniowym za okres od początku roku do dnia 31.12.2022 r.

Utworzono Referencyjne Laboratorium Nasienne Centralnego Laboratorium GIORiN, które otrzymało nowe zadania związane z nadzorem merytorycznym i koordynacją działań Oddziałów Centralnego Laboratorium i w zakresie laboratoryjnej oceny nasion”.

W 2022 r. dla ww. zadania określono miernik pn. „% wykonania kontroli przez GIORiN w podległych jednostkach”, którego celem było wykonanie kontroli w podległych jednostkach GIORiN w celu zapewnienia bezpieczeństwa fitosanitarnego, prawidłowego obrotu nawozami oraz wytwarzania materiału siewnego wysokiej jakości oraz czystością upraw pod kątem wykluczenia modyfikacji genetycznych. Wykonanie miernika w 2022 roku wyniosło 100 szt. przy zaplanowanej wartości „≥ 95 szt.”

Główny Inspektor wyjaśnił, że prezentacja znaków w sprawozdaniu Rb-BZ1 za 2022 r. wynika z ograniczeń aplikacji Trezor -BUZA, w której sprawozdanie jest sporządzane.

Główny Inspektor wyjaśnił ponadto, że „Ewidencja szczegółowa planu i zrealizowanych wydatków budżetowych Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa jest prowadzona zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej³³, w szczególności planu finansowego oraz według podziałek klasyfikacji wydatków. W zakresie układu zadaniowego ewidencja szczegółowa wydatków jest prowadzona w sposób umożliwiający sporządzenie sprawozdań z wykonania wydatków w układzie zadaniowym. Szczegółowość ewidencji odnosi się do planu, który nie wyodrębnia wydatków poniesionych na zadania realizowane w ramach sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych”.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. łączna liczba wszczętych i zakończonych postępowań w sprawach o nałożenie kar na podstawie przepisu art. 126 ustawy o nasiennictwie, wyniosła 220. Żadna sprawa nie została wszczęta z inicjatywy GIORiN. Nie było wydanych orzeczeń na podstawie art. 126 ustawy o nasiennictwie. Podstawą wszczęcia postępowań były czyny wymienione w art. 126 ust. 1 pkt 1, 4-8, 17, 29, 31, 33-34 i 36 ustawy o nasiennictwie.

W GIORiN była prowadzona analiza i monitoring należności, w tym opłat związanych z oceną materiału siewnego roślin rolniczych na bieżąco podczas wpłat kwot, pod kątem istnienia innych niezapłaconych należności danego kontrahenta, wyjaśniania tytułów wpłat i zaliczania nadpłat, przygotowywania danych do sprawozdań budżetowych, finansowych, przeprowadzania inwentaryzacji drogą potwierdzenia sald. Monitoring był prowadzony telefonicznie oraz drogą mailową w celu wyegzekwowania odbioru wyników badań i zapłaty.

(akta kontroli str. 1009-1188)

W okresie objętym kontrolą nie dokonywano bieżącej aktualizacji wysokości opłat związanych z oceną materiału siewnego pomimo, że średnia poziomu cen towarów i usług konsumpcyjnych w tym okresie wzrosła o 25,2%³⁴.

³³ Dz. U. z 2020 r. poz. 342.

³⁴ Według komunikatów Głównego Urzędu Statystycznego średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych wyniósł w 2019 r. w stosunku do 2018 r. – 102,3 (wystąpił wzrost cen o 2,3%), w 2020 r. w stosunku do 2019 r. wyniósł 103,4 (wystąpił wzrost cen o 3,4%), w 2021 r. w stosunku do 2020 r. – 105,1 (wystąpił wzrost cen o 5,1%), w 2022 r. w stosunku do 2021 r. – 114,4 (wzrost cen o 14,4%).

Wysokość opłat związanych z oceną materiału siewnego została określona w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego. Przepisy ww. rozporządzenia, w zakresie dotyczącym wysokości ustalonych stawek tych opłat — nie były zmieniane od wejścia w życie tego rozporządzenia z dniem 30 grudnia 2017 r. — tj.: według stanu na 30 listopada 2023 r. — w okresie blisko sześciu lat.

Z kolei rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego³⁵ (rozporządzenie z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie opłat), poprzedzające obecnie obowiązujące rozporządzenie w sprawie opłat, weszło z życie w dniu 3 lutego 2015 r. — tj. po upływie blisko siedmiu lat od wejścia w życie z dniem 20 maja 2008 r. — poprzedzającego je rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie wysokości opłat za pobranie urzędowych prób i dokonanie oceny materiału siewnego oraz za dokonanie oceny tożsamości odmianowej, a także terminów i sposobów uiszczania tych opłat³⁶ (rozporządzenie z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie opłat).

I tak na przykład wysokość opłaty za każdą plombę użytą do zabezpieczenia partii materiału siewnego, z której pobrano próbę do oceny laboratoryjnej — określona została w lp. 6 załącznika nr 4 do ww. rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2017 r. w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego — w kwocie 0,39 zł — i pozostaje niezmienną od wejścia w życie rozporządzenia z dnia 29 grudnia 2014 r. w sprawie opłat, tj. od blisko dziewięciu lat, a w rozporządzeniu z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie opłat poprzedzającym to rozporządzenie — wysokość tej opłaty została określona w kwocie — 0,30 zł.

Zgodnie z art. 116 ust. 1 ustawy o nasiennictwie opłaty, o których mowa w art. 115 ust. 1 ustawy o nasiennictwie, stanowią dochód budżetu państwa.

W sprawie wystąpienia do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z wnioskiem o aktualizację wysokości opłat związanych z oceną materiału siewnego określonych w rozporządzeniu w sprawie opłat, Główny Inspektor wyjaśnił: „(...) Inicjowanie i procedowanie zmiany rozporządzenia w sprawie opłat związanych z oceną materiału siewnego jest kompetencją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Opłaty i koszty ponoszone z różnych tytułów przez rolników i przedsiębiorców są elementami kształtowania polityki Państwa wobec rolnictwa i rynków rolnych, uwzględniającej różnego rodzaju przesłanki ekonomiczne. Temat ewentualnej zmiany cenników był przedmiotem rozmów w trakcie spotkań przedstawicieli GIORiN z Dyrekcją Departamentu Hodowli i Ochrony Roślin, które odbyły się 27 stycznia 2021 (...) oraz 25 stycznia 2023 r. (...). GIORiN postulował również w piśmie do Departamentów MRiRW wypracowanie jednolitego podejścia do określenia stawek opłat za czynności wykonywane przez organy PIORiN (...)”.

Zdaniem NIK, niedokonywanie aktualizacji wysokości opłat związanych z oceną materiału siewnego, poprzez zmianę przepisów ww. rozporządzenia w sprawie opłat — wpływa na uszczuplenie dochodów budżetu państwa — realizowanych na podstawie art. 115 ust. 1 ustawy o nasiennictwie. Dlatego zasadnym jest, aby GIORiN po przeprowadzeniu analizy średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych — w uzasadnionych przypadkach występował z wnioskiem do Ministra RiRW o aktualizację stawek określonych przepisami ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str. 1180-1187)

³⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 88 — utrata mocy z dniem 30 grudnia 2017 r.

³⁶ Dz. U. Nr 77, poz. 460 — utrata mocy z dniem 3 lutego 2015 r.

W poszczególnych latach 2019 – 2022 łączna liczba plantacji³⁷ nasiennych objętych oceną polową przez urzędowych i akredytowanych kwalifikatorów pod urzędowym nadzorem wyniosła odpowiednio: w 2019 r. – 20 024 szt. plantacji o powierzchni 152 969,57000 ha, w tym zakwalifikowano 19 044 plantacji (tj. 95,1% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 147 192,1000 ha a zdyskwalifikowano 980 plantacji (tj. 4,9% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 5 777,4700 ha; w 2020 r. – 22 953 szt. plantacji o powierzchni 171 077,6400 ha, w tym zakwalifikowano 22 003 plantacji (tj. 95,9% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 165 790,2500 ha a zdyskwalifikowano 950 (tj. 4,1% łącznej liczby plantacji objętych oceną) plantacji o powierzchni 5 287,3900 ha; w 2021 r. – 22 820 szt. plantacji o powierzchni 172 111,9200 ha, w tym zakwalifikowano 21 822 plantacji (tj. 95,7% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 165 417,5600 ha a zdyskwalifikowano 998 plantacji (tj. 4,3% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 6 694,3600 ha; w 2022 r. – 20 090 szt. plantacji o powierzchni 153 442,9400 ha, w tym zakwalifikowano 19 041 plantacji (tj. 94,8% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 146 583,3200 ha a zdyskwalifikowano 1 049 plantacji (tj. 5,2% łącznej liczby plantacji objętych oceną) o powierzchni 6 859,6200 ha.

W badanym okresie liczby dokonanych ocen laboratoryjnych materiału siewnego roślin rolniczych pod względem liczby partii objętych oceną wraz z wynikami tych ocen kształtowały się następująco: w 2019 r. oceną laboratoryjną objęto 18 850 partii materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 17 968 partii (95,3% ogółu badanych partii), a zdyskwalifikowano 882 partie (4,7% ogółu badanych partii); w 2020 r. – 20 046 partii materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 18 741 partii (93,5% ogółu badanych partii), a zdyskwalifikowano 1 305 partii (6,5% ogółu badanych partii); w 2021 r. objęto oceną laboratoryjną 19 665 partii materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 18 861 partii (95,9% ogółu badanych partii), a zdyskwalifikowano 804 partie (4,1% ogółu badanych partii); w 2022 r. – 19 000 partii materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 18 363 partie (96,6% ogółu badanych partii), a zdyskwalifikowano 637 partii (3,4% ogółu badanych partii).

W okresie objętym kontrolą liczby dokonanych ocen laboratoryjnych materiału siewnego roślin rolniczych pod względem ocenionej masy wraz z wynikami tych ocen kształtowały się następująco: w 2019 r. oceną laboratoryjną objęto 388 249,56 ton materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 372 641,10 ton, tj. 95,3% ogółu badanej masy, a zdyskwalifikowano 15 608,46 ton, tj. 4,7% ogółu badanej masy; w 2020 r. – 446 893,32 tony materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 416 353,63 tony, tj. 93,5% ogółu badanej masy, a zdyskwalifikowano 30 539,69 ton, tj. 6,5% ogółu badanej masy; w 2021 r. oceną laboratoryjną objęto 404 520,64 tony materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 390 926,76 ton, tj. 95,9% ogółu badanej masy, a zdyskwalifikowano 13 593,88 tony, tj. 4,1% ogółu badanej masy; w 2022 r. – 393 447,80 ton materiału siewnego, w tym zakwalifikowano 381 520,64 ton, tj. 96,6% ogółu badanej masy a zdyskwalifikowano 11 927,16 ton, tj. 3,4% ogółu badanej masy.

W badanym okresie liczby dokonanych ocen laboratoryjnych materiału siewnego sadzeniaka ziemniaka pod względem liczby ocenionych plantacji i ich powierzchni wraz z wynikami tych ocen kształtowały się następująco: w 2019 r. oceniono laboratoryjnie 2 242 plantacje o powierzchni 6 747,4200 ha, w tym: zakwalifikowano 1 896 plantacji (84,6% ogółu plantacji o powierzchni 5 667,4400 ha) i zdyskwalifikowano 346 plantacji (15,4% ogółu plantacji o powierzchni 1 079,9800 ha); w 2020 r. oceniono laboratoryjnie 2 396 plantacji o powierzchni 7 485,5400 ha,

³⁷ Liczba objętych oceną plantacji odpowiada liczbie wykonanych ocen.

w tym: zakwalifikowano 2 015 plantacji (84,1% ogółu plantacji o powierzchni 6 439,6100 ha) i zdyskwalifikowano 381 plantacji (15,9% ogółu plantacji o powierzchni 1 045,9300 ha); w 2021 r. – 2 262 plantacji o powierzchni 6 660,6900 ha, w tym: zakwalifikowano 2 012 plantacji (88,9% ogółu plantacji o powierzchni 5 868,9200 ha) i zdyskwalifikowano 250 plantacji (11,1% ogółu badanych plantacji o powierzchni 791,7700 ha); w 2022 r. oceniono laboratoryjnie 2 003 plantacji o powierzchni 5 832,1600 ha, w tym: zakwalifikowano 1 860 plantacji (92,9% ogółu plantacji o powierzchni 5 358,3500 ha) i zdyskwalifikowano 143 plantacji (7,1% ogółu plantacji o powierzchni 473,8100 ha).

Główny Inspektor wyjaśnił, że głównymi przyczynami dyskwalifikacji partii materiału siewnego roślin rolniczych było niespełnianie minimalnych wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie terminów składania wniosków o dokonanie oceny polowej materiału siewnego poszczególnych grup roślin lub gatunków roślin rolniczych i warzywnych oraz szczegółowych wymagań w zakresie wytwarzania i jakości materiału siewnego tych roślin oraz wymagań określonych w art. 37 ustawy o nasiennictwie.

W latach 2019-2022 plantacje nasienne roślin rolniczych oraz sadzeniaka ziemniaka zostały zdyskwalifikowane m.in. z powodu niezgodności powierzchni plantacji nasiennej z powierzchnią zadeklarowaną we wniosku, występowania szkodliwych agrofagów, niewykształcenia nasion, złego stanu plantacji (wymarznienie, wysuszenie, itp.); partie materiału siewnego roślin rolniczych zostały zdyskwalifikowane m.in. z powodu niespełniania minimalnych wymagań w zakresie czystości nasion oraz przekroczenia maksymalnych dopuszczalnych poziomów obecności nasion innych gatunków i niespełnianie wymagań w zakresie minimalnej zdolności kiełkowania.

W badanym okresie GIORIN nie prowadził i nie zlecał do realizacji podmiotom zewnętrznym analiz dotyczących wpływu sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych na jakość materiału siewnego wprowadzanego do obrotu gospodarczego.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „prowadzenie analiz w zakresie wpływu nadzoru na poprawę jakości materiału siewnego wprowadzanego do obrotu materiału siewnego nie jest zadaniem ustawowym GIORiN. Działania takie nie były prowadzone ani nie są planowane. Inspekcja prowadzi urzędową ocenę i kontrolę obrotu materiałem siewnym. W ramach podejmowanych działań dąży do identyfikacji przypadków, kiedy materiał nie spełnia wymagań i nie może być wprowadzony do obrotu oraz przypadków, kiedy materiał wprowadzony do obrotu nie spełnia albo przestał spełniać wymagania jakościowe. Prowadzone czynności i ich wyniki są dokumentowane w formie właściwych dokumentów oraz sprawozdań”.

W planach działalności Biura Nasiennictwa GIORIN na lata 2019 – 2023 uwzględniono zadania dotyczące realizacji nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych. W sprawozdaniach z realizacji planów za lata 2019 – 2022 zostały uwzględniane dane dotyczące tego nadzoru³⁸.

Plany kontroli wiorin oraz plany pracy GIORIN były opracowywane przez Biura i Centralne Laboratorium w GIORIN. Wytyczne i plany działalności wiorin były

---

³⁸ Sprawozdanie za 2023 r. nie zostało sporządzone do dnia zakończenia kontroli.

przekazywane do wiorin przed końcem roku poprzedzającego rok, którego dotyczą.

Sprawozdania z działalności PIORIN w poszczególnych latach 2019 – 2022 i za okres od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. sporządzane były na podstawie danych dotyczących realizacji zadań w zakresie nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych przez wojewódzkich inspektorów, a od 1 stycznia 2021 r. – komórek organizacyjnych GIORIN³⁹.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 30 czerwca 2023 r. GIORIN nie prowadził programów, których celem byłoby zachęcanie rolników do stosowania kwalifikowanego materiału siewnego. Cel ten był realizowany poprzez informacje umieszczane na stronach internetowych PIORIN.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „Zadania dotyczące nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i produkcją materiału siewnego nie są uwzględnione w Zintegrowanym Wieloletnim Planie Kontroli dla Polski na lata 2020-2024. Zintegrowany Wieloletni Krajowy Plan Kontroli jest opracowywany na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/625 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie kontroli urzędowych i innych czynności urzędowych... Przepisy z obszaru nasiennictwa regulowane Dyrektywami Rady 66/401/EWG, 66/402/EWG, 2002/54/WE, 2002/56/WE, 2002/57/WE nie są wymienione wśród obszarów do których ma zastosowanie to rozporządzenie”.

Rady Konsultacyjna, została powołana Zarządzeniem GIORIN z 5 lutego 2018 r.⁴⁰. W badanym okresie Rada nie prowadziła i nie przedstawiła Głównemu Inspektorowi analiz dotyczących wpływu sprawowanego nadzoru PIORIN nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych na poprawę jakości materiału siewnego wprowadzanego do obrotu gospodarczego.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „główną ideą Rady jest wymiana opinii i informacji oraz stanowisk z przedstawicielami środowisk branżowych w obszarze działania Inspekcji. (...) W trakcie posiedzeń prezentowane są kierunki działania Inspekcji, sprawozdania z działalności, informacje o zmieniających się przepisach. Podstawową formą pracy członków Rady jest prowadzenie dyskusji, uzyskiwanie reprezentatywnych opinii w obszarach działania Inspekcji. W kontrolowanym okresie członkowie Rady, a więc przedstawiciele środowisk zawodowych i naukowych związanych z branżą rolniczą nie wyrażali opinii, ani nie prezentowali stanowisk dotyczących analiz wpływu nadzoru PIORIN nad produkcją i obrotem materiałem siewnym”.

(akta kontroli str. 1188-1250, 1245-1245B)

W okresie objętym kontrolą GIORIN sprawował nadzór nad stosowaniem procedur w zakresie produkcji i obrotu materiałem siewnym roślin rolniczych w wiorin m.in. poprzez kontrolę wiorin, rozpatrywanie skarg i wniosków o ponowną ocenę materiału siewnego oraz odwołań od decyzji wydanych przez wiorin. Wiorin przekazywał do GIORIN coroczne sprawozdania dotyczące realizacji zadań w ww. zakresie. Nadzór nad zadaniami realizowanymi w komórkach organizacyjnych GIORIN w powyższym zakresie sprawowano poprzez organizowanie cotygodniowych porad kierownictwa.

W latach 2019 – 2022 oraz w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2023 r. GIORIN nie przeprowadził kontroli wewnętrznych, audytów w zakresie realizacji zadań dotyczących nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

³⁹ Oddziałów Centralnego Laboratorium GIORIN oraz Referencyjnego Laboratorium Nasiennego CL GIORIN.

⁴⁰ Zarządzeniem Nr 4/2018.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „temat nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym nie został wytypowany do objęcia audytem. Typowanie zostało wykonane w oparciu o szacowanie poziomu ryzyka w poszczególnych obszarach.” Ponadto Główny Inspektor wyjaśnił, że „w związku z niezidentyfikowaniem ryzyka w obszarze nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych nie wystąpiły w GIORIN przypadki niezgodnej z prawem, nieefektywnej, nieoszczędnej lub nieterminowej realizacji zadań”.

W okresie objętym kontrolą, w planach kontroli GIORIN ujęto łącznie 14 kontroli wiorin, dotyczących realizacji zadań w zakresie nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych – z tego trzy w planie na 2019 r., trzy w planie na 2020 r., trzy w planie na 2021 r., dwie w planie na 2022 r. oraz trzy w planie na 2023 r. Według stanu na 30 czerwca 2023 r. zakończono łącznie 11 kontroli. Kontrole były przeprowadzane przez komórki organizacyjne GIORIN tj.: Stanowisko do Spraw Kontroli oraz Biuro Nasiennictwa. GIORIN nie odstępował od kontroli przyjętych w planach w ww. zakresie.

Główny Inspektor wydał zalecenia pokontrolne, które dotyczyły prawidłowości weryfikacji wniosków o ocenę polową. Zalecenia zostały zrealizowane przez wiorin poprzez prowadzenie dokładnej weryfikacji przyjmowanych wniosków, w oparciu o aktualne wytyczne i przepisy oraz informowanie oddziałów wiorin oraz wnioskodawców o zmianach przepisów, wymagań, wzorów druków itp.

W wyniku kontroli przeprowadzonych w wiorin nie stwierdzono nieprawidłowości w pracy Wojewódzkich Inspektorów w zakresie wynikającym z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie szkoleń z zakresu materiału siewnego, wymagań do wykonywania tej oceny oraz nadzoru i kontroli pracy podmiotów dokonujących tej oceny, w tym w odniesieniu do wymogów § 16 ww. rozporządzenia.

W badanym okresie do GIORIN wpływały sygnały od wiorin dotyczące znacznej rotacji kadr w wiorin. Wg wyjaśnień Głównego Inspektora, zagadnienia dotyczące zgłaszanych problemów zostały uwzględnione w Strategii Rozwoju Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa na lata 2022 – 2027.

(akta kontroli str. 1306-1353, 2138-2157)

W ramach sprawowanego nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych GIORIN, zgodnie z zarządzeniem nr 16/2019 z dnia 5 lipca 2019 r. w sprawie Regulaminu kontroli zarządczej w GIORIN, Główny Inspektor dokonywał identyfikacji ryzyk w odniesieniu do celów i zadań. Zidentyfikowane ryzyka poddawano analizie w celu określenia prawdopodobieństwa wystąpienia danego ryzyka i możliwych jego skutków.

Funkcjonujący w GIORIN rejestr ryzyk powstał m.in. w oparciu o cele i zadania określone na podstawie Statutu GIORIN, Regulaminu Organizacyjnego, budżetu zadaniowego, Strategii PIORIN na lata 2022-2027. Identyfikacji ryzyka dokonywano w ramach podległych obszarów przez Dyrektorów Biur i Dyrektora Centralnego Laboratorium.

Zidentyfikowane przez Głównego Inspektora ryzyka poddawano w GIORIN analizie mającej na celu określenie prawdopodobieństwa, siłę oddziaływania, istotność ryzyka i reakcję na ryzyko. W Biurze Nasiennictwa zidentyfikowano 14, a w Centralnym Laboratorium 8 obszarów ryzyka. W stosunku do każdego

istotnego ryzyka określono rodzaj działań zaradczych, które należy podjąć w celu zmniejszenia danego ryzyka.

W procesie identyfikacji ryzyka GIORIN wykorzystywał m.in.: informacje z bieżącej pracy poszczególnych komórek organizacyjnych, wyniki realizacji zadań, wyniki przeprowadzonych kontroli, zmiany prawa, zmiany w organizacji produkcji i obrotu materiałem siewnym.

Po zmianach organizacyjnych od 2021 r. – w związku ze zmianą przepisów ustawy o nasiennictwie – Dyrektor Centralnego Laboratorium na bieżąco monitorował terminowość badań wykonywanych w Oddziałach Centralnego Laboratorium oraz Referencyjnym Laboratorium Nasiennym. W cotygodniowych zestawieniach zamieszczane były dane o liczbie przyjętych próbek, liczbie przebadanych próbek, liczbie próbek przekazanych do innego laboratorium oraz liczbie próbek zagrożonych nieterminową realizacją. W przypadku próbek zagrożonych nieterminową realizacją, przekazywane były do innego laboratorium, które miało możliwości terminowego przeprowadzenia badań. Informacje z monitoringu prezentowane były kierownictwu PIORIN. W przypadku wystąpienia ryzyka umieszczane były w sygnalizatorze ryzyka, który funkcjonował w komunikacji wewnętrznej jako narzędzie do identyfikacji ryzyk związanych z wykonywaniem bieżących celów/zadań. Aplikacja była dostępna dla wszystkich komórek organizacyjnych on-line.

W badanym okresie GIORIN nie stwierdził przypadków wystąpienia zdarzeń, które wynikałyby z niezidentyfikowania ryzyka w obszarze nadzoru nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych, co skutkowałyby niezgodną z prawem, nieefektywną, nieoszczędną czy nieterminową realizacją zadań.

W okresie objętym kontrolą w strukturze organizacyjnej GIORiN wyodrębnione było Stanowisko do spraw Audytu Wewnętrznego. W GIORiN sporządzone zostały plany audytu na 2022 r., 2023 r. oraz sprawozdanie z realizacji tego planu w 2022 r. Wymóg prowadzenia audytu zgodnie z art. 274 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴¹ dotyczył państwowych jednostek budżetowych, jeżeli kwota ujętych w planie finansowym dochodów lub wydatków przekroczyła wysokość 40 mln zł. Główny Inspektor wyjaśnił, że: „(...) Wskazany próg dochodów w GIORiN przekroczony został w grudniu 2021 r. (...)”.

(akta kontroli str. 2138-2192)

W okresie objętym kontrolą do GIORIN wpłynęło pięć skarg dotyczących sprawowanego przez PIORIN nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych, w tym: w 2019 r., 2020 r. i 2021 r. – po jednej skardze, a w 2022 r. wpłynęły dwie skargi. W badanym okresie do GIORIN nie wpłynęły wnioski w ww. zakresie.

Badaniem objęto pięć skarg (100% skarg) i stwierdzono, że zostały one rozpatrzone przez Głównego Inspektora lub jego Zastępcę po uprzednim pozyskaniu materiałów i wyjaśnień od wiorin, zgodnie z § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji, przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków⁴². Dokumentacja dotycząca skarg była kompletna i właściwie archiwizowana. Zawiadomienia o przyczynach uznania skarg za bezzasadne zawierały uzasadnienia faktyczne i prawne.

W ramach badania, sprawdzono skargę, którą GIORIN otrzymał od MRiRW dotyczącą zastrzeżeń, w zakresie nadzoru PIORIN w odniesieniu do jakości materiału siewnego

⁴¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.

⁴² Dz. U. z 2002 r. Nr 5, poz. 46.

dwóch partii kukurydzy. Wobec powyższego Główny Inspektor zlecił podjęcie czynności wyjaśniających przez wyznaczone wiorin. Postępowanie wyjaśniające nie potwierdziło zarzutów wskazanych w skardze. Główny Inspektor udzielił odpowiedzi skarżącemu oraz MRiRW, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wskazując wyniki podjętych działań. Terminowo oraz zgodnie z właściwością rozpatrywano skargi dotyczące sprawowanego nadzoru nad produkcją i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli str. 1354-1371)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Stanowisko ds. koordynacji oceny materiału siewnego w Biurze Nasiennictwa GIORiN zostało wyodrębnione w strukturze organizacyjnej GIORiN w dniu 15 lipca 2022 r., tj. po upływie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie zmiany przepisów ustawy o nasiennictwie przypisujących GIORiN z dniem 1 stycznia 2021 r. zadania dotyczące oceny laboratoryjnej materiału siewnego roślin rolniczych (art. 44 ust. 1), prowadzenia szkoleń, w tym analityków nasiennych (art. 80 ust. 1), nadzoru nad pracą urzędowych laboratoriów i akredytowanych laboratoriów, w tym analityków nasiennych (art. 81 ust. 1a). Zgodnie ze standardem II.A.3. kontroli zarządczej⁴³ struktura organizacyjna jednostki powinna być dostosowana do aktualnych celów i zadań, a zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności jednostek, poszczególnych komórek organizacyjnych jednostki oraz zakres podległości pracowników powinien być określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny.

Główny Inspektor wyjaśnił, że „Od 1 stycznia 2021 do 15 lipca 2022 zadania związane z nadzorem nad oceną laboratoryjną wykonywaną przez laboratoria urzędowe i akredytowane, organizacja szkoleń dla analityków nasiennych, oraz organizacji i nadzoru nad szkoleniami z zakresu oceny laboratoryjnej wykonywanymi przez laboratoria GIORiN były zadaniami Referencyjnego Laboratorium Nasiennego Centralnego Laboratorium GIORiN. (...) Zarządzeniem Nr 7/2022 Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa z dnia 15 lipca 2022 r. w sprawie zmiany zarządzenia w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Głównemu Inspektoratowi Ochrony Roślin i Nasiennictwa wyodrębnione zostało Stanowisko ds. Koordynacji Oceny Materiału Siewnego. Zadania tego stanowiska są szczegółowo opisane w regulaminie. Z uwagi na złożoność zadania Stanowiska ds. Koordynacji Oceny Materiału Siewnego są realizowane przez pracownika Biura Nasiennictwa o najwyższych kompetencjach i doświadczeniu w tym zakresie”.

Główny Inspektor w wyjaśnieniach nie odniósł się do przyczyn dla których ww. Stanowisko ds. koordynacji oceny materiału siewnego wyodrębnione zostało Biurze Nasiennictwa GIORiN dopiero w dniu 15 lipca 2022 r. Zdaniem NIK brak wyodrębnienia ww. Stanowiska w strukturze organizacyjnej GIORiN od początku obowiązywania zmienionych przepisów ustawy o nasiennictwie (tj. od 1 stycznia 2021r.) miało istotne znaczenie dla jakości sprawowanego nadzoru nad wytwarzaniem i obrotem materiałem siewnym roślin rolniczych.

(akta kontroli str. 11-95, 1277-1277B)

⁴³ Załącznik do komunikatu nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (Dz. Urz. Ministra Finansów Nr 15, poz. 84).

IV. Uwaga

Uwaga

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zauważa, że struktura organizacyjna GIORiN powinna być dostosowana do bieżących zadań realizowanych przez jednostkę.

Stwierdzona w toku kontroli nieprawidłowość wskazuje na niewystarczający nadzór Głównego Inspektora nad realizacją zadania w zakresie oceny materiału siewnego.

Utworzenie samodzielnego Stanowiska ds. koordynacji oceny materiału siewnego w Biurze Nasiennictwa GIORiN dopiero po upływie 18 miesięcy od dnia wejścia w życie zmiany przepisów ustawy o nasiennictwie miało istotny wpływ na zapewnienie w dostateczny sposób realizacji zadań przypisanych GIORiN. Wobec powyższego należy wzmocnić kontrolę zarządczą w celu wyeliminowania tego typu przypadków, dokonać przeglądu przyjętych w ramach nadzoru rozwiązań organizacyjnych, w tym na bieżąco wyodrębniać w strukturze organizacyjnej GIORiN stanowiska do których należą zadania niezbędne do osiągnięcia celów jednostki.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 5 stycznia 2024 r.

Prezes
Najwyższa Izba Kontroli
Marian Banaś

/-/